

VASTUTUS VARA MITTESÄILIMISE PUHUL VÕORASTEMAJADES, ÜHISELAMUTES JA MUUDES ORGANISATSIOONIDES

Õigusetead. kand. E. Ploom

Tsiviilõiguse ja -protsessi kateeder

«Eesti NSV tsiviilkoodeks» sisaldab rea sätteid, mis reguleerivad vara hoidmisest tulenevaid suhteid (§-d 420—431). Nende sätetega määratakse kindlaks hoiulepingu vorm, hoidja vastutus vara mittesäilimise puhul, vastutuse ulatus jne. Seejuures hõlmab tsiviilkoodeks suhteid, mis tulenevad poolte vahel sõlmitud hoiulepingust, ning suhteid, mis tulenevad hoidmisest seaduse põhjal.

Seaduse põhjal võivad hoiusuhted tekkida juhtudel, kui hoidmise kohustus on seadusega otseselt sätestatud, kui hoidmine on ette nähtud organisatsiooni põhikirjaga, põhimäärusega jne. Vastavalt Eesti NSV TsK §-le 431 on üheks selliseks juhuks ka TsK §-ga 427 ettenähtud vastutus võõrastemajades, ühiselamutes ja muudes taolistes organisatsioonides vara mittesäilimise puhul. Antud sätte eraldi sissevõtmine tsiviilkoodeksisse pole olnud juhuslik, vaid vajadusest tingitud. Esineb veel küllaldaselt juhtumeid, et ühel või teisel põhjusel läheb kaduma kodanikele isikliku omandiõiguse alusel kuuluvaid esemeid võõrastemajade ja ühiselamute tubadest, sanatooriumide palatitest jne. ajal, mil kodanikud nendes elavad.

Põhikirja kohaselt on organisatsiooni kohustuseks kindlustada kodanikele kuuluvate teatud esemete säilimine ajal, mil viimased täidavad oma tööülesandeid, viibivad antud organisatsioonides seoses kodanikele teenuste osutamisega (näit. juuksuri, fotograafi juures) jne. Nendel juhtudel peavad organisatsioonid võimaldama kodanikele nende üleriiete, peakatete, mõnedel juhtudel ka jalatubade asetamise vastavatesse kappidesse või riidenagidele ja kindlustama nende alalhoiu. Kodanikele kuuluvate esemete kaotamineku puhul peavad organisatsioonid aga hüvitama kadumaläinud esemete väärtuse. Seejuures kannavad organisatsioonid vastutust mitte igasuguse vara kaotamineku eest, vaid vastuta-

vad üksnes sellise vara puhul, mille kaasasolemine ja vastavasse kohta asetamine on eeldatav, näiteks üleriiete asetamine organisatsiooni ruumi loengule, fotograafi, juuksuri jne. juurde minnes. Samal ajal aga näiteks ei ole mõeldav vastutuse panek ülikoolile, kui keegi peaks asetama lapsevankri lektoriumi ja see läheb sealt kaduma. Kui aga lapsevanker läks kaduma laste polikliinikust, kus nende asetamiseks on ette nähtud vastav koht, ja saab tõendada, et lapsevanker tööpoolest asetati sellesse kohta lapse arstlikule ülevaatusele toomisel, siis on täiesti loomulik, et selle kaotamisel kannab vastav organisatsioon ka vastutust kodaniku ees.

Seega võime täheldada, et põhikirjajärgse hoidmise puhul kannab organisatsioon vastutust kodaniku ees mitte igasuguse viimasele kuuluva vara kaotamise puhul, vaid üksnes sellise vara puhul, mille kaasasolek ja organisatsioonile kuulvasse ruumi toomine on vajalik. Organisatsioonide vastutus aga TsK §-s 427 toodud juhtudel on märksa laiem, sest nad kannavad vastutust igasuguse vara mittesäilimise eest, mille kodanikud on toonud organisatsiooni ruumi (välja arvatud raha ja väärtasjad), vaatamata sellele, et see vara spetsiaalselt hoiule antud ei olnud. Viimasest tuleb eristada üksnes juhtumeid, kui kadus vara, mille kodanikud on andnud hoiule võrastemaja, ühiselamu, sanatooriumi jne. hoiuruumi. Mainitud organisatsioonide hoiuruumidesse hoiule antud vara mittesäilimisel tuleneb hoidja vastutus poolte vahel sõlmitud hoiulepingust ning rajaneb TsK §-le 425, ilma TsK § 427 kohaldamiseta. Seevastu § 427 kui seaduse põhjal hoidmise üht konkreetset juhtu käsitlevat sätet saab kohaldada ainult siis, kui mainitud organisatsioonide ruumidest läks kaduma vara, mis kodanike poolt spetsiaalselt hoiule antud ei olnud.

Sellest nähtub, et §-s 427 vaadeldavate juhtude piiritlemine teistest seadusest või lepingust tulenevatest hoiusuhetest on olulise tähtsusega. Samas tuleb märkida, et Eesti NSV TsK § 427 ega ka teiste liiduvabariikide tsiviilkoodeksite analoogiliste sätete kohaldamist ja sellega seoses kerkivaid küsimusi pole erialases kirjanduses seni kuigi põhjalikult käsitletud. Kohtupraktikas aga esineb mainitud sätete kohaldamisel mõningaid raskusi ning ebaselgust, millest tuleneb ühtse kohtupraktika puudumine antud kategooria tsiviilasjade lahendamisel. Seetõttu püüame käesolevas artiklis uurida ning selgitada olemasoleva kohtupraktika alusel Eesti NSV TsK § 427 kohaldamist ning seoses sellega tõusetuvaid mõningaid küsimusi.

1. Ei kerki erilisi probleeme siis, kui poolte vahel on sõlmitud hoiuleping teatud vormis (§-d 420--421) ja kui sellest tulenevad vaidlused. Sellel juhul on ka kohtupraktikas lahendatud vaidlused hoiulepingut registreerivate sätete alusel, vaatamata sellele, kas pooltevahelised suhted olid vormistatud kirjaliku või suulise lepin-

guga või hoiulevõtmisel välja antud vastav number, žetoon jne. Ainult harva leidub kohtuotsuseid, kus nende nõudmiste läbivaatamisel pole kasutatud hoiulepingut reguleerivaid sätteid. Võib tuua järgmine näide: kod. Kozõr esitas hagi toidubaari «Central» vastu 151 rubla nõudes põhjusel, et toidubaari riidehoius läksid kaduma tema hoiuleantud mantel, kaabu ja sall. Tallinna Linna Keskrajooni Rahvakohus küll rahuldas 8. aprillil 1966. a. hagi, kuid ekslikult TsK § 448 alusel. ENSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukollegium oma 29. aprilli 1966. a. määrusega muutis rahvakohtu otsuse ning märkis seejuures täiesti põhjendatult, et rahvakohus on ekslikult teinud viite TsK §-le 448, mis käsitleb mittelepingulistest vahekorradest tekkinud kahju hüvitamist. Antud hagi aga kuulub lahendamisele TsK §-de 431, 420, 426 lg. 1 p. 1 alusel, sest tegemist oli pooltevaheliste hoiusuhetega.¹

Keerulisem ja ebaselgem on olukord aga siis, kui hoiulevõtmist vahetult ei toimu ja hoiusuhted poolte vahel nii selgelt, nagu ülalmainitud juhtudel, silma ei torka. See ilmneb tavaliselt riie-tusesemete kaotsimineku puhul ettevõtete, asutuste jne. garde-roobidest ajal, mil tööliised täidavad oma tööülesandeid. Toome järgmise näite. Kod. Sõerde, töötades Tallinna Kesk-Apteegi laos, paigutas oma üleriided riietusruumi talle kasutada antud kappi, mille lukustas. Tööl oleku ajal, 2. detsembril 1965. a. varastati sealt nügisenahast müts ja kingad. Rahvakohus rahuldab kannatanu hagi. Kostja, Tallinna Kesk-Apteegi lao kassatsioonikaebuses paluti rahvakohtu otsus tühistada motiivil, et poolte vahel ei olnud sõlmitud hoiulepingut ja seetõttu kostja kaotsiläinud esemete eest ei vastuta. Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukollegium oma 11. märtsi 1966. a. määrusega jättis rahvakohtu otsuse muutmata. Seejuures märkis kollegium, et kostja administratsioon on kohustatud kindlustama hageja üleriiede ja teiste esemete alleshoiu ajal, kui hageja täidab tööülesandeid, sest töö ajaks pidi hageja üleriided, peakatte ja kingad panema talle eraldatud kappi. Asjas on tehtud kindlaks, et Kesk-Apteegi laos esines töötajate riiede hoidmisel suuri puudusi. Riidehoiuruum ei olnud alaliselt lukustatud ja võeti anti kasutada kõigile töötajaile.² Selles määru-ses näeme selgelt kohtukollegiumi seisukohta, et kostja ei kindlustanud töötajate riiede nõuetekohast hoidu. Ja loomulikult peab kostja ka vastutama kaotsiläinud esemete eest hoiulepingut reguleerivate sätete alusel.

On ilmne, et TsK § 427 kummalgi ülalvaadeldud juhtumil kohaldamisele ei kuulu.

2. Seaduse teksti kohaselt vastutavad kodanike ees viimastele kuulunud vara mittesäilimise puhul TsK § 427 järgi võõraste-

¹ «Eesti NSV Ülemkohtu Bülletään», 1966, nr. 2, lk. 34.

² Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukollegiumi 11. märtsi 1966. a. määrus tsiviilasjas nr. 551—II, 1966.

majad, puhkekodud, sanatooriumid ja muud sellised organisatsioonid. Sellest tuleneb, et mitte igasugune organisatsioon ei vastuta kodanikule kuuluva vara mittesäilimise eest Eesti NSV TsK § 427 järgi. Sellist vastutust kannavad üksnes teatud liiki organisatsioonid. Tsiviilkoodeks ei anna ka § 427 järgi vastutust kandvate organisatsioonide ammendavat loetelu. Kuna seadus määrab, et organisatsioonid kannavad vastutust isikutele eraldatud ruumides asuva vara mittesäilimise eest, siis sellest seaduse mõttest saab teha vaid ühe järelduse — vastutust § 427 järgi kannavad ainult organisatsioonid, kes on eraldanud isikule teatud ruumi. Sellisteks organisatsioonideks peale seaduses mainitud võõrastemajade, puhkekodude, sanatooriumide ja ühiselamute on veel turismi- baasid, spordibaasid jne. Täiesti põhjendatud on märgitud kirjan- duses, et mainitud vastutust kannavad ka organisatsioonid ja ettevõtted, kui nendele kuuluvates lastesõimedes või lasteaedades on läinud kaduma neis viibivatele lastele kuuluvad riietusesemed, mis ei olnud spetsiaalselt hoiule antud.³ Ka sellel juhul, nagu võime veenduda, läksid riietusesemed kaduma lastele eraldatud ruumidest. Kuid ei ole millegagi põhjendatud püüded laiendada TsK §-s 427 ettenähtud vastutust nendele juhtudele, kui pole tegemist isikutele ruumide eraldamisega nende vajaduseks, vaid üksnes riiete või isiklike asjade hoidmiseks teatud panipaikade, vastavate kohtade jne. eraldamisega. Seetõttu ei saa nõustuda avaldatud seisukohaga, et tsiviilkoodeksis märgitud «muude tao- liste organisatsioonide» all tuleb mõista ka saunu, kus kodanikele eraldatakse vastavad kohad riiete asetamiseks nende saunas vii- bimise ajaks, kui riideid ei anta hoiule.⁴ On täiesti loomulik, et kodanike saunas viibimise ajaks peab sauna administratsioon organiseerima neile kuuluvate riiete hoidmise. Tavaliselt eralda- takse ju kodanikele riidekapike, kusjuures kodanik saab ka vas- tava numbri, žetooni. Sel juhul ei teki mingit kahtlust, et sauna administratsioon on kodaniku riided hoiule võtnud ning kõik küsi- mused kuuluvad lahendamisele hoiulepingut reguleerivate üld- sätete alusel. Analoogiline on ju olukord ka siis, kui kodanikule riiete panemiseks ei anta eraldi kappi, vaid antakse üksnes vas- tav koht riidepuuga. Ka sel juhul on administratsioon täitnud oma ülesande kodanikule kuuluvate riiete hoiulevõtmise osas, kuigi mingit lepingut sõlmitud ei ole. Küsimus on selles, et ühel juhtumil tekib kohustus kodaniku ja organisatsiooni vahel sõlmi- tud hoiulepingust, teisel juhtumil aga seaduse (põhikirja või põhimääruse) põhjal.

³ Гражданский кодекс РСФСР. Учебно-практическое пособие, т. II. Отв. ред. О. А. Красавчиков. Средне-Уральское книжное изд-во, Свердловск, 1965, lk. 334.

⁴ Научно-практический комментарий к ГК РСФСР. Под ред. Е. А. Флей- шниц. Изд-во «Юридическая литература», М., 1965, lk. 503.

Sellisele seisukohale tuleb asuda ka teiste teenindusorganisatsioonide osas, kus teatud teenustöö tegemise ajaks on kodanikul vaja üleriided ära võtta (juuksuritöö, maniküür, kosmeetika, fotograaf jt.) Seoses sellega on organisatsioon enamikul juhtudel loonud normaalsed tingimused — on olemas oma riidehoid ja riidehoidja. Kui aga organisatsioon on muretsenud vaid riiete asetamise kohta (riidekapid, riidepuud), siis on see muidugi ka riiete hoidmiseks tingimuste loomine. Kas aga riiete hoidmiseks on spetsiaalselt eraldatud ka töötaja — riidehoidja või mitte, see ei või kodaniku seisukohalt põhjustada olulisi erinevusi tema vara säilimise kindlustamisel. Seetõttu kannab organisatsioon mõlemal juhul vastutust hoiulepingut reguleerivate sätete, s. o. § 425 lg. I ja § 426 sätete järgi. Sellisele järeldusele suunab meid § 431, olgugi et viimasel juhtumil on kannatanul hagi tõendamise märksa keerulisem. Ka kohtupraktika on asunud seisukohale, et kuigi organisatsioonil riidehoidjat ei olnud, kellele oleks võinud riided vahetult hoiule anda, ei vabasta see teda veel vastutusest. Sellele seisukohale asus ka Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegium oma 16. septembri 1966. a. määruses kod. Kaalepi hagiastjas teeninduskombinaadi «Säde» vastu. Nagu nähtub toimiku materjalidest, läks mainitud teeninduskombinaadi juuksuritöökojast kaduma hagejale kuuluv mantel ajal, mil temal juukseid lõigati. Tsiviilasjade kohtukolleegium jättis ülalmainitud määrusega rahvakohtu otsuse hagi rahuldamise kohta muutmata ning märkis, et kuna kodaniku teenindamine juuksuritöökodades toimub ilma üleriieteteta ja nende hoidmiseks oli ka teeninduskombinaadi «Säde» juuksuritöökojas vastav koht, siis vastutab viimane üleriiete kaotamiseks eest, vaatamata sellele, et üleriided pandi naggisse ilma numbrit või žetooni vastu andmata.⁵ Analoogilisele seisukohale asus NSV Liidu Ülemkohus kod. Sarõtševa hagiastja lahendamisel juuksuritööstuse nr. 1 vastu viimasest kadumaläinud mantli väärtuse nõudes. Määruses märgiti, et kui üleriiete äravõtmine oli vajalik, siis ei ole riidehoidja puudumine, kellele klient oleks saanud riided üle anda, asjaoluks, mis vabastab kostja varalisest vastutusest kannatanu ees.⁶

3. Eesti NSV TsK § 427 kohaldamisel tõusetub küsimus ka sellest, kas ühiselamud, võõrastemajad ja muud sellised organisatsioonid vastutavad igasuguse kodanikele kuuluva vara mittesäilimise eest või on vastutus nähtud ette üksnes teatud liiki vara mittesäilimise puhul. Nagu nähtub seaduse tekstist, ei anna

⁵ ENSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegiumi 16. septembri 1966. a. määrus tsiviilasjas nr. 1130—II, 1966.

⁶ Сборник постановлений Пленума и определений коллегии Верховного Суда СССР М., 1948, lk. 176.

see mingit mittesäilinud vara määrangut või objektide ringi, vaid räägib üldiselt mittesäilinud varast. Sellest tuleneb, et organisatsiooni vastutus järgneb vaadeldava sätte kohaselt igasuguse kodanikule kuulunud vara mittesäilimise puhul, välja arvatud vaid raha ja väärtasjad, mille suhtes teeb seadus otsese erandi. Praktikas on esitatud nõudeid peamiselt just kodanikele kuulunud riietusesemete, isiklike hügieenitarvete, portfelliide, jalatõude jne. kaotamineku puhul. Ühiselamutes on sagedasem aga mitmesuguste pesuesemete kadumaminek.

Muidugi ei tule seda mõista ainult nii, et võõrastemajad, ühiselamud ja muud sellised organisatsioonid kannavad vastutus üksnes kodanikele kuulunud riidesemete, hügieenivahendite jne. mittesäilimise eest. Mainitud organisatsioonid vastutavad ka muu vara kaotamineku puhul, mis kodanikel oli toodud neile eraldatud ruumi, nagu raamatud, fotoaparaadid, muusikariistad, raadiod jne. Kõik mainitud ja analoogilised esemed on vajalikud ühiselamutes, sanatooriumides jne. elavatele kodanikele nende normaalsete eluvajaduste rahuldamiseks ja nende säilimise eest peab vastutama organisatsioon, kes on eraldanud kodanikele ruumi. Nagu ülalpool mainitud, teeb seadus erandi üksnes raha ja väärtasjade suhtes ja nende kaotamineku puhul kodanikule eraldatud ruumist ei kanna organisatsioon vastutust. Seejuures on vaja kehtestatud erandi all mõista peale raha ka igasuguseid väärtasjaid (riigilaenupiletid, töö-hoiukassade akreditiivid, raha- ja asjade ning muude loteriide piletid jms.). väärtasjadena aga igasuguseid väärismetallist ehteid, kuldkelli, käevõrusid jne.

Tuleb mainida, et ka kohtupraktika on selles osas asunud õigele seisukohale ning jätnud väärtasjade kaotamineku puhul nende väärtuse vastavalt organisatsioonilt välja mõistmata. Nii näiteks nähtub kod. Skurotova hagiastjas Pärnu sanatooriumi «Estonia» vastu palatist kadumaläinud esemete väärtuse nõudes järgmist: 11. oktoobril 1965. a., ajal, millal hageja oli mudaravilas raviprotseduuril, läksid palatist kaduma hagejale kuulunud kaks kostüümkleiti, kaproonist pearätik ja kuld kell. Pärnu Linna Rahvakohus oma 25. jaanuari 1965. a. otsusega jättis hagi rahuldamata põhjusel, et hageja hoidis palatis esemeid, mis sanatooriumis kehtivate eeskirjade kohaselt tuli anda hoiule. Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilastjade kohtukolleegium, vaadanud antud asja läbi hageja kassatsioonikaebuse alusel, asus õigele seisukohale ning tühistas täiesti põhjendatult rahvakohtu otsuse. Seejuures märkis kohtukolleegium oma 1. märtsi 1966. a. määruses õigesti, et Eesti NSV TsK § 427 kohaselt kannavad sanatooriumid vastutust seal elavate isikute ees viimastele kuuluva vara mittesäilimise eest, kuigi see vara, peale raha ja väärtasemete, ei olnud eraldi antud hoiule sanatooriumile. TsK § 427 kohaselt vabaneb kostja

vastutusest, kui raha või väärtasjad kadusid palatist, sest nende suhtes kehtib kohustus anda need eraldi hoiule.⁷

Võõrastemajad, sanatooriumid, ühiselamud ja muud taolised organisatsioonid on kohustatud võtma kodanikelt hoiule raha, väärtpaberid ja väärtesemed ja kindlustama nende alalhoiu. Mainitud vara kaotsimineku puhul kannavad organisatsioonid kodanike ees vastutust nagu igasuguse muu hoiulevõetud vara eest (nagu riidesemed, jalanõud, fotoaparaadid jne.) § 425 alusel. Kuna TsK § 427 on imperatiivne norm, siis ei saa seda muuta ei pooltevahelise kokkuleppega ega ka sanatooriumide, ühiselamute, võõrastemajade ja muude selliste organisatsioonide sisekorra eeskirjadega, nagu õigesti märgib A. Dõzortsev.⁸ Sellest tuleneb, et mainitud organisatsioonid ei või oma sisekorra eeskirjades ega mujal kehtestada sätet, et organisatsioon ei kanna vastutust isikute vara kaotsimineku puhul viimastele eraldatud ruumides või et organisatsioon ei vastuta vara säilimise eest, mis pole antud hoiuruumi, või kohustada kodanikke kogu vara andma hoiuruumi jne. Kui aga mainitud organisatsioonide sisekorra eeskirjas leiduvad üldmärgitud või muud analoogilised sätted, siis ei ole neil mingit õiguslikku tähtsust. Vaidluste lahendamisel TsK § 427 järgi kannab organisatsioon kõigi nõutavate tingimuste olemasolul ikkagi vastutust kannatanu ees.

4. TsK § 427 kohaldamisel kerkib küsimus ka sellest, kas mainitud organisatsioonid kannavad vastutust ainult siis, kui kodanikele kuuluv vara läks kaduma neile vahetult elamiseks eraldatud ruumist (võõrastemaja ja ühiselamu tuba, sanatooriumi palat jne.) või järgneb organisatsiooni vastutus ka siis, kui vara läks kaduma üldkasutatavatest ruumidest (näit. pesemisruum, pesukuivatamisruum jne.).

Seaduse tekst määrab, et organisatsioonid kannavad vastutust seal elavate isikute ees viimastele kuuluva nimetatud isikutele eraldatud ruumides asuva vara mittesäilimise eest (TsK § 427). Ka Bazarbajev märgib, et organisatsioon vastutab ainult siis, kui vara läks kaduma selle valdajale elamiseks eraldatud ruumist.⁹ Seepärast pole mingit kahtlust selles, et organisatsioon vastutab kodaniku ees, kui viimasele kuulunud vara läks kaduma talle eraldatud eluruumist, olgu see siis võõrastemaja, ühiselamu tuba, sanatooriumi palat jne. Ka olemasolevast kohtupraktikast nähtub, et on rahuldatud kodanike hagsid mittesäilinud vara

⁷ Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegiumi 1. märtsi 1966. a. määrus tsiviilasjas nr. 264—II, 1966.

⁸ Научно-практический комментарий к ГК РСФСР. Под ред. Е. А. Флейшиц. Изд-во «Юридическая литература», М., 1965, lk. 503.

⁹ Комментарий к гражданскому кодексу Казахской ССР. Под ред. М. А. Ваксберга и др. Изд-во «Казахстан», Алма-Ата, 1965, lk. 502.

väärtuste nõudes, kui see läks kaduma hotelli toast¹⁰, sanatooriumi palatist või polikliiniku pansionaadi palatist¹¹ jne.

Küsimus kerkib aga siis, kui vara läks kaduma ruumidest, mis olid eraldatud majutatud kodanike ühiseks kasutamiseks teatud otstarbeks, nagu sanatooriumi saabuvatele kodanikele üleriiete panemiseks, ühiselamutes elavatele isikutele pesu kuivatamiseks jne., kusjuures sel juhul kodanike esemeid organisatsioon otseselt hoiule ei võta ja neid ruume ka keegi ei valva. A. Dozortzev märgib, et organisatsiooni vastutus kodanike mittesäilinud vara eest laieneb ka varale, mis asus üldkasutatavates ruumides, mis on vastavalt kehtestatud sisekorrale eraldatud vara hoidmiseks, näit. puhkekodudesse, sanatooriumidesse jne. saabuvate kodanike üleriiete hoidmiseks, ilma nendele numbri või žetooni andmiseta.¹² Autori arvamus selles küsimuses on järgmine. Kui organisatsiooni sisekorra eeskirjade kohaselt peavad kodanikud oma üleriided panema selleks ettenähtud ühiselt kasutatavasse ruumi või asetama pestud pesu kuivama spetsiaalsesse kuivatamisruumi, kusjuures organisatsioon aga neid seejuures hoiule ei võta, siis on loomulik, et vara kaotsimineku puhul peab keegi kodaniku ees ka vastutama. Tihtipeale on ühiselamute sisekorra kohaselt seal elavatel kodanikel pesu kuivatamine tubades keelatud. Seetõttu on täiesti loomulik, et organisatsioon peab pesu mittesäilitamise korral kandma kodaniku ees ka vastutust. Kuna aga hoiulepingut organisatsiooni ja kodanike vahel ei ole, siis tuleb organisatsioonil neil ja analoogilistel juhtudel kanda vastutust TsK § 431 kohaselt, kui hoidjal seaduse põhjal vastavalt §-dele 425 lg. 1 ja 426, mitte aga § 427 järgi. Kui aga sisekord ei kohusta kodanikku asetama oma üleriideid vastavasse kohta või pesu kuivatama selleks ettenähtud ruumis, siis sellisel juhul organisatsioon vara mittesäilitamise eest ei vastuta. Seejuures tuleb märkida, et mitmesuguste pesuesemete kaotsiminekut pesukuivatamisruumidest siiski esineb ning administratsioon pole selle vältimiseks midagi ette võtnud ega kannatanute ees ka vastutanud. Vastutuse kohaldamine aga antud juhtudel kindlustaks kannatanule tekkinud kahju hüvitamise ning tõstaks organisatsioonide huvi ühiselamutes ja võorastemajades elavate kodanike vara säilimise kindlustamisel.

Järgnevalt tuleb vastata küsimusele, kas organisatsioon peab vastutama kodaniku ees ka siis, kui viimastele kuuluv vara läks kaduma võorastemaja, ühiselamu jne. üldkasutatavatest ruumidest, nagu pesemisruumid, duširuumid jne. Mainitud ja nendetaolised ruumid pole mõeldud kodanike vara hoidmiseks. Kodani-

¹⁰ Tartu Linna Rahvakohtu tsiviiltoimik nr. 1226, 1966.

¹¹ «Eesti NVS Ülemkohtu Bülletään», 1966, nr. 2, lk. 33–34.

¹² Научно-практический комментарий к ГК РСФСР. Под ред. Е. А. Флейшиц. Изд-во «Юридическая литература», М., 1965, lk. 503.

kud unustavad tavaliselt sinna oma vara (kellad, mitmesugused riietusesemed jm.). Seega on kodanikud ise hooletult suhtunud oma vara hoidmisse ning organisatsioonile vastutuse panek oleks ebaõige. Organisatsioon ei kanna vastutust ka sel juhul, kui kodanikud jätavad neile kuuluva vara hotelli, võõrastemaja, ühiselamu jne. juurde ilma järelevalveta (vara jäetakse näiteks lihtsalt hotelli koridori, vestibüüli, võõrastemaja ette jne.) Tavaliselt esineb see sõiduautode asetamisel võõrastemajade juures või mujal asuvatele autode parkimisplatsidele, kust nad õõsi lähevad kaduma, rikutakse, või neilt võetakse üksikuid osi.

On loomulik, et kui kodanikele kuuluv vara pole hotellide jms. organisatsioonide poolt hoiule võetud, siis ei saa need organisatsioonid ka sellise vara kaotamineku või rikkumise eest vastutust kanda. Olukord on muidugi teine, kui organisatsioon on mainitud vara hoiule võtnud (auto paigutamine hotelli garaaži või alalise valvega parkimiskohale jne.). Sel juhul kannab organisatsioon muidugi vastutust kodaniku ees talle kuuluva vara hävimise või rikkumise korral hoiulepingut reguleerivate sätete järgi (§ 425).

5. Nagu eespool nägime, vastutab võõrastemaja, ühiselamu või muu taoline organisatsioon kodanike vara mittesäilimise eest, kui see läks kaduma viimastele eraldatud ruumidest. Kuna kohustus vaadeldavatel juhtudel ei tulene hoiulepingust, vaid vara faktilisest asumisest kodanikule eraldatud ruumis, siis tuleb lahendada vastavalt ka küsimus, millisest ajast alates vastutab organisatsioon vara kaotamineku eest. Kui isik, kes on asunud elama mainitud organisatsioonilt talle eraldatud ruumi ja teatud aja möödumisel annab, näiteks, selle organisatsiooni hoiuruumi hoiule oma kuldkella, raha või ka muud väärtasjad, siis tekib organisatsiooni vastutus nende mittesäilimise puhul mainitud asjade hoiuleandmise momendist. Kuni need asjad pole hoiuruumi hoiule antud, ei vastuta organisatsioon nende kaotamineku eest. Et aga TsK § 427 kohaselt organisatsiooni vastutus ei tulene mittesäilinud esemete hoiulevõtmisest, vaid seaduse põhjal tekkinud kohustusest hoida kodaniku vara neile eraldatud ruumis, siis tekib ka organisatsiooni vastutus sellise vara mittesäilimise eest kodaniku vara toomise momendist talle eraldatud ruumi, nagu õigesti toonitab L. Antonova.¹³

Kuna hoiukohustus tekib kodaniku vara toomise momendist talle eraldatud ruumi, siis kannab organisatsioon TsK § 427 järgi vastutust selle vara mittesäilimise eest ka juhtudel, kui ta ei teadnudki, et kodanik tõi sellise vara talle eraldatud ruumi, millest see vara koosneb, millises koguses seda vara kodanikul on, kui suur on selle vara väärtus jne. Tõsi küll, paljudel juhtudel organi-

¹³ Советское гражданское право, т. II. Отв. ред. В. А. Рясенцев. Изд-во «Юридическая литература», М., 1965, lk. 311.

satsioon eeldab kodaniku teatud vara toomist, talle eraldatud ruumi (näit. riietusesemed, isiklikud hügieenitarbed jne.).

Sellises olukorras vastutuse panemine organisatsioonile TsK § 427 järgi püstitab ka teatud nõudeid kannatanu jaoks. Nii lasub kodanikul kohustus tõendada, et vara asus temale organisatsiooni poolt eraldatud ruumis ja see läks sealt kaduma. Kui kannatanu vara olemasolu ruumis tõendada ei suuda, ei saa juttu olla ka organisatsiooni vastutusest vara kaotsimineku eest. Seda nõuet peab silmas ka kohtupraktika. Näiteks: kodanikud Tilk ja Mänd esitasid Tartu Linna Rahvakohtusse hagi võõrastemaja «Tartu» vastu sealt kadumaläinud vara väärtuse nõudes. Toimiku materjalidest nähtub, et kodanikud Tilk ja Mänd elasid nimetatud võõrastemajas. 1966. a. 31. augusti õhtul, tulnud sööklast nendele eraldatud tuppa, leidsid nad, et neile kuuluvad portfelliid on kaduma läinud. Hiljem kod. Mänd täiendas, et koos portfelliga on läinud kaduma ka selles olnud mitmesugused riietusesemed ja sigaretid kokku 15 rubla väärtuses. Rahvakohus leidis asja arutamise käigus, et mainitud kodanikele kuulunud portfelliid on tõepoolest kaduma läinud ja rahuldab mõlemate hagid portfelli väärtuse nõudes (kummalegi 15 rubla). Kuid samas jättis kohus rahuldamata kod. Männi nõude riietusesemete osas, kuna ei osutunud tõendatuks, et hagejal oleks mingeid esemeid portfellis olnud.¹⁴ Sellise asja lahendamisega tuleb tingimata nõustuda. Kaotsiläinud asjade olemasolu tõendamise koormus saab lasuda antud kategooria asjades ainult kannatanul ning seetõttu saab rahuldada üksnes tõendatud nõudeid või seda osa nõudest, mida kannatanu tõendas.

Samal ajal tuleb rõhutada, et organisatsioonile vastutuse panemiseks ei ole küllaldane tõendada üksnes asjaolu, et teatud vara kodanikul võõrastemajas, ühiselamus olemas oli. Kuna viimased vastutavad seaduse teksti järgi just vara mittesäilimise eest, siis on mõõdapäasmatu ka vara mittesäilimise, kaotsimineku fakti tõendamine. Sellest vääramatust nõudest peetakse kinni ka kohtupraktikas. Näiteks: kod. Sergejev esitas Harju Rajooni Rahvakohtusse hagi ja nõudis N. sõjaväeosalt 75 rubla väljamõistmist. Sõjaväeosa võõrastemajas elamise ajal läks tal hagiavalduse kohaselt 8. augustil 1966. a. toast kaduma transistorraadio «Spidola». Rahvakohus rahuldab hagi, motiveerides oma otsust sellega, et mitmed tunnistajad tõendasid kod. Sergejevil raadio «Spidola» olemasolu 6. augustil 1966. a. Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegium, vaadanud asja läbi kassatsioonikaebuse alusel, leidis, et rahvakohtu otsus ei ole põhjendatud ning saatis asja teistkordseks läbivaatamiseks. Seejuures märkis kohtukolleegium oma 24. juuli 1966. a. määruses, et tunnistajad ei tea, kus ja missugustel asjaoludel läks hagejale kuuluv

¹⁴ Tartu Linna Rahvakohtu tsiviilasi nr. 1226, 1966.

transistor-raadio kaduma. Kuna ei ole kindlaks tehtud, et raadiovastuvõtja oli hagejalt varastatud, siis ei ole rahvakohtu otsus põhjendatud.¹⁵ Vastupidine asja lahendus (hagejalt vara kaotamineku tõendamise mittedõudmine) annab võimaluse nõuda mainitud organisatsioonidelt vara või saada hüvitust vara eest, mis võib-olla üldse kaotsi ei läinud, vaid mille omanik pärast selle toomist talle eraldatud ruumi näiteks ära müüs või võõraste majast, ühiselamust jne. välja toimetas. Seetõttu on just vara kaotamineku tõendamise nõue hädavajalik antud asjade lahendamisel ning üheks põhiliseks hagi rahuldamise aluseks.

TsK § 426 lg. I p. 1 kohaselt vastutab organisatsioon kui hoidja kaotsiläinud vara väärtuse ulatuses ning sama sätte lg. I p. 2 kohaselt vara rikkumisega tekitatud kahjusumma ulatuses, mille võrra vara maksumus langes. Kuna kaotsiläinud vara pole varem hinnatud, nagu see toimub teatud juhtudel vara hoiuleandmisel, siis pole üldreeglina ka täpseid andmeid selle vara väärtuse kohta. Seetõttu tuleb vara omanikul vaidluse korral tõendada kaotsiläinud vara väärtus. Kuna organisatsioon kannab vastutust vaid vara tegeliku väärtuse ulatuses selle kaotamineku või rikkumise momendil, siis on loomulik, et kaotsiläinud vara väärtuse määramisel tuleb arvestada ka selle kulumist jne. Organisatsioon ei kanna kodanike vara kaotamineku eest piiramatut vastutust, teatud tingimustel võib organisatsioon ka vabaneda vastutusest. Märgitakse õigesti, et organisatsioonid ei kanna nimetatud vastutust, kui kodanikele kuuluv vara läks kaduma või riknes vääramatu jõu tõttu.¹⁶ Nagu eespool märkisime, ei ole organisatsiooni administratsioon tavaliselt teadlik sellest, millised esemed, millises koguses ja millise väärtusega on kodanik toonud temale eraldatud ruumi. Peale selle on esemed kodaniku enda vahetus valduses ning seetõttu on kõigepealt kodanikul endal võimalus kindlustada nende säilivus. Oma vara eest hoolitsemine, selle alleshoidmine on tavaliselt kodaniku õigus. Kui aga kodanik on oma vara suhtes hooletu, laseb sellel kaotsi minna, rikneda jne, ja nõuab sel juhul mittesäilinud vara väärtust organisatsioonilt, siis tuleb kodaniku eespool märgitud õigust oma vara alal hoida vaadelda kui tema kohustust. TsK § 229 lg. III näeb ette, et kui kreditor tahtlikult või ettevaatamatult soodustas kahjude suurenemist või ei võtnud tarvitusele abinõusid nende vähendamiseks, siis võib kohus vähendada võlgniku vastutust ka juhtudel, kui viimane kannab varalist vastutust sõltumata oma süüst. Tähen-dab, ka vara mittesäilimise juhul võib organisatsiooni vastutust vähendada kodaniku süü olemasolul, kuigi organisatsioon

¹⁵ ENSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegiumi 24. juuli 1966. a. määrus tsiviilasjas nr. 792—II, 1966.

¹⁶ Советское гражданское право, т. II. Отв. ред. В. А. Рясенцев. Изд-во «Юридическая литература», М., 1965, lk. 311.

vastavalt seadusele kannab vastutust ka ilma süüta. Sellest lähtudes tuleb silmas pidada, et TsK § 425 lg. I järgi organisatsioonile vastutuse panemisel oleks kodanik omalt poolt võtnud tarvitusele kõik tavalised vahendid oma vara alalhoidmiseks antud konkreetsetes olukorras, teisiti öeldes: organisatsioon vastutab kodaniku ees siis, kui kodanik ise pole süüdi temale kuulunud vara mittesäilimises. Milles võib antud kategooria asjade puhul kodaniku süü seisneda, see nähtub iga konkreetse tsiviilasja sisust endast. Kodaniku käitumist oma vara säilitamiseks tuleb hinnata antud konkreetsetest asjaoludest lähtudes ja selle tulemusena otsustada, kas kodanik oli küllalt hoolas oma vara säilitamisel või on ta ise süüdi selle kaotsiminekus. Loomulikult peab organisatsioon tõendama kodaniku süü olemasolu, et ise vastutusest vabaneda. Kodaniku süü võib esineda väga mitmesugustes asjaoludes, nii organisatsiooni sisekorra eeskirjade rikkumises, mitmesuguste korralduste täitmata jätmises jne. Mitmesuguseid näiteid selles suhtes võime esitada kohtupraktikast. Võõraste-majades, sanatooriumides, ühiselamutes elunevail kodanikel on tavaliselt kohustuseks toast või palatist lahkumisel lukustada üks ning anda võti valvurile, asetada võtmete hoidmiseks ettenähtud tahvlile jne. Kodanike selle kohustuse täitmisele pööravad kohtuorganid hagide lahendamisel tõsist tähelepanu. Nii näiteks jättis Pärnu Linna Rahvakohus kod. Nikiforova hagi Pärnu kuurordi polikliiniku pansionaadi «Sputnik» vastu selle palatist kadumaläinud vara väärtuse 120 rubla nõudes rahuldamata põhjusel, et hageja ei andnud palatist lahkumisel võtit ettenähtud korra kohaselt garderoobi hoiule. Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegium oma 11. märtsi 1966. a. määrusega tühistas ülalmärgitud rahvakohtu otsuse ning märkis hageja seletust, et ta viis palatist lahkumisel võtme garderoobi teatud kohta. Rahvakohus ei selgitanud, mis koht see oli garderoobis, kuhu hageja palatist lahkumisel võtme viis. Kui see oli võtmete hoidmiseks ettenähtud tahvel, kuhu hageja võtme asetas, siis ei olnud hageja hooletu selle hoidmisel, sest ta viis võtme määratud kohale.¹⁷

Sellest aga ei või järeldada, et kodanik pole hooletu ainult siis, kui ta võtme asetab ainult selleks ettenähtud tahvlile. Toome näite, kus Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegium, lähtudes konkreetsetest asjaoludest, asus täiesti õigustatult hoopis teisele seisukohale. Näiteks Pärnu Linna Rahvakohus jättis rahuldamata kod. Skurotova hagi sanatooriumi «Estonia» vastu palatist kadumaläinud mitmesuguste riietusesemete väärtuse rbl. 285 nõudes, kuna hageja ei viinud palatist lahkumisel võtit selleks ettenähtud kohale, vaid pani koridori aknalauale. Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegium oma 1. märtsi 1966. a. määrusega

¹⁷ «Eesti NSV Ülemkohtu Bülletään», 1966, nr. 2, lk. 33—34.

tühistas ülaltähendatud rahvakohtu otsuse. Seejuures märkis kohtukolleegium oma määruses tõendite puudumist, et vara oleks läinud kaduma hageja enda süül. Sisekorra eeskirjade kohaselt tuli palatist lahkumisel anda võti garderoobi. Juurdlusmaterjalidest selgub, et administratsioon selle sisekorra eeskirjade sätte täitmist ei nõudnud ja seda sanatooriumis «Estonia» ka ei täidetud. Sanatooriumi õde oli ravitavatele teatanud, et palati võti tuleb panna koridori aknalauale. Ja hageja panigi võtme aknalauale.¹⁸ Siit näeme, et kui hageja pani sanatooriumi õde korraldusel võtme aknalauale, siis hagejat võtme hoidmises hooletuks ei tunnistanud. See oli sanatooriumi tegelik kord. Konkreetsetes olukorras oleks vastupidine hinnang ja otsus tõepoolest ebaõige kodaniku suhtes, kes temale tehtud korraldused võtme asetamise kohta täpselt on täitnud.

Kuid kodanike hooletus või mittehooletus võivad väljenduda peale võtme hoidmise ka muus. Näiteks kod. N. elas võõrastemajas «Tartu». 1966. a. 28. juuni õhtul paigutati samasse tuppa vabale kohale tundmatu meeskodanik. Kod. N. läks järgmisel hommikul kell 7.30 oma tööülesandeid täitma. Temale tundmatu toakaaslane jäi aga tuppa magama. Kui kod. N. kell 16 võõrastemajja tagasi tuli, leidis ta, et uks on lukustatud, kuid võtit korrapidaja kätte antud ei ole. Kui administratsioon ukse avas, ilmnnes, et toakaaslane on lahkunud ning toast on kadunud ka kod. N-ile kuuluv ülikond ja päevasärgid.¹⁹ Antud juhul näeme, et kodanik lahkus võõrastemajast ega lukustanud ust üldse, kuid arvestades konkreetset olukorda, ei ole mingit alust kod. N-ile etteheiteid teha hooletus suhtumises toa lukustamisse. Või järgmine näide. Kodanikud Tilk ja Mänd elasid «Tartu» võõrastemajas. Sööklas einetamise ajal varastati nendele kuulunud portfelliid. Kohalekutsutud miilitsatöötajad tegid kindlaks, et vargus toimus hagejate poolt lahtijäetud akende kaudu, mida, nagu selgus kohtulikult arutamisel, ei olnud võimalik sulgeda.²⁰ Nagu me juba eespool märkisime, rahuldati esitatud hagi. Ja seda jällegi lähtudes konkreetsetest asjaoludest. Aga kui analoogilise asja arutamisel oleks selgunud, et aknad on igati korras ja neid on võimalik sulgeda, kuid kodanik unustas need sulgeda? On ilmne, et sellisel juhul on tegemist kodaniku hooletusega. Kui aga aknad olid ja jäid avatuks selle tõttu, et toas elav kodanik oli pime ning lahkus toast ega teadnudki, et aknad olid ja jäid avatuks. Viimati esitatud konkreetne olukord aga sunnib meid asuma hoopis vastupidisele seisukohale.

Kõik ülaltoodud näited ja nende variandid kinnitavad vaid

¹⁸ Eesti NSV Ülemkohtu tsiviilasjade kohtukolleegiumi 1. märtsi 1966. a. määrus tsiviilasjas nr. 264—II, 1966.

¹⁹ Tartu linna TSN TK miilitsaosakonna kriminaaltoimik nr. 62760, 1966.

²⁰ Tartu Linna Rahvakohtu tsiviiltoimik nr. 1226, 1966.

sedas, et kodaniku süü olemasolu küsimus tuleb lahendada lähtudes konkreetsetest asjaoludest, mis on esitamist ja tõendamist leidnud iga konkreetse asja lahendamise käigus.

Võõrastemajad, ühiselamud ja muud organisatsioonid vabanevad vastutusest üksnes siis, kui nad tõendavad, et vara mittesäilimises on süüdi kodanik ise, nagu eespool märkisime. Sellest aga tuleneb, et mainitud organisatsioonid vastutavad kodanikule kuuluva vara mittesäilimise eest ka juhul, kui nende vara läks kaduma või riknes juhuse tõttu, välja arvatud juhtumid, kui vara mittesäilimise tingis vääramatu jõud. Kui aga vara kaotsiminekus on süüdi ka kannatanu ise, võidakse organisatsiooni vastutuse määra vastavalt §-le 229 vähendada.

6. Oluline on veel organisatsiooni vastutuse ulatus kodanikule kuuluva vara mittesäilimise puhul. Ka TsK §-s 427 ettenähtud juhtudel tuleb vastutuse ulatus kindlaks määrata seaduse sätete järgi, mis reguleerivad hoidja vastutust, sest § 427 ei tee mingeid viiteid organisatsiooni vastutuse ulatuse kohta. § 431 kohaselt aga kuuluvad seaduse põhjal tekkinud hoiusuhetele kohaldamisele teiste hoiolepingute reguleerivate sätete kõrval ka TsK § 426 sätted.

TsK § 426 lg. 1 p. 1 näeb ette, et vara kaotsimineku ja puudujäägi eest vastutab hoidja kaotsiläinud vara väärtuse ulatuses. Lähtudes sellest saab ka §-s 427 ettenähtud juhtudel nõuda organisatsioonidelt kaotsiläinud vara tegeliku väärtuse hüvitamist, mis oli varal selle kaotsimineku momendil. Seega tuleb hüvise suuruse määramisel kindlaks teha esemete kuluvus jne. ja kõike seda arvestada.

Kodanikule kuuluva vara rikkumise puhul aga vastutab organisatsioon vastavalt TsK § 426 lg. 1 p. 2 esitatud nõude kohaselt ainult summa ulatuses, mille võrra vara maksumus langes. Seega tuleb ka sel juhul lähtuda tegeelikust kahjust, mida kodanik sai seoses temale kuuluva vara rikkumisega. Kui rikutud vara ei ole võimalik kasutada selle esialgse otstarbe järgi, siis on kannatanul õigus sellest varast loobuda ja nõuda rikutud vara kogu väärtuse hüvitamist. Teatud juhtudel peab organisatsioon peale kaotsiläinud vara väärtuse hüvitama kannatanule ka muud kulutused. Näiteks kodanik oli ostnud eelmüügilt rongipileti. Rong pidi väljuma hommikul kell 7.00. Öösi võõrastemajas magamise ajal varastati aga kodaniku ülikond. On üsna selge, et peale ülikonna väärtuse hüvitamise peab võõrastemaja hüvitama ka rongipileti maksumuse.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА НЕСОХРАННОСТЬ ИМУЩЕСТВА В ГОСТИНИЦАХ, ОБЩЕЖИТИЯХ И ДРУГИХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Канд. юрид. наук Э. Л. Плоом

Кафедра гражданского права и процесса

Резюме

В статье рассматриваются некоторые вопросы, указанные в ст. 427 ГК ЭССР, возникающие при применении ответственности организации перед проживающими в них лицами за несохранность их имущества.

Автор останавливается на вопросе о разграничении применения ст. 427 ГК ЭССР от других случаев хранения, возникающих в силу закона. Не возникает никаких трудностей тогда, когда между сторонами имеются договорные отношения (заключен договор в письменной или в устной форме, выдан соответствующий номер или жетон). Ясно, что в данном случае все возникающие споры регулируются по ст. 420, 426 ч. 1 п. 1 и ст. 431 ГК ЭССР

Однако в некоторых случаях отношения по хранению выражаются не так ясно. Например, если рабочие положили верхнюю одежду в отведенный им для этой цели шкаф, на вешалку и т. п., или граждане, находясь в организациях обслуживания (парикмахерских, фотоателье, банях и т. д.), положили свои вещи на вешалку или в шкаф и не получали номера или жетона. Организации должны обеспечить сохранность имущества в течение времени, пока рабочие выполняют свои служебные обязанности или граждане находятся в организациях обслуживания в связи с оказанием им услуг. За несохранность имущества названные организации несут ответственность, но не по ст. 427 ГК. В ст. 427 ГК указаны организации, которые могут нести ответственность за несохранность имущества по этой статье. Из текста закона выясняется, что данная перечень организаций не является исчерпывающим. Так как названная ответственность предусмотрена за несохранность имущества, находящегося в помещениях, отведенных для проживающих в них лиц, то такими являются, кроме организаций, приведенных в перечне закона, все организации, которые отведут помещения гражданам для проживания в них — спортивные базы, туристические базы и пр.

Ответственность названных организаций распространяется на несохранность всякого имущества, которое находилось в отведенных для лиц помещениях и не было особо сдано на хранение организациям. Исключение из этого общего правила сос-

тавляют лишь деньги и ценные бумаги (облигации государственных займов, лотерейные билеты, аккредитивы, выданные сберкассой), а также драгоценности. Организация несет ответственность за их несохранность лишь тогда, когда они переданы на хранение.

Организация несет ответственность за несохранность имущества и тогда, когда оно не сохранилось в помещениях общего пользования, которые специально предназначены для хранения определенного имущества (например, помещения для вещей и одежды граждан, приехавших в санаторий, на курорт, помещения для сушки белья и т. д.). Но при этом надо иметь в виду, что ответственность наступает лишь тогда, когда правилами внутреннего порядка данной организации предусмотрена обязанность граждан класть свое имущество в указанное помещение. В противном случае нет никакого основания для наложения такой ответственности на организацию. Организация не отвечает за несохранность имущества граждан, если оно было оставлено в коридоре, туалете и др. подобных местах.

Обязанность организации нести ответственность за несохранность имущества возникает не из договора, заключенного между сторонами, а из фактического нахождения имущества в помещении данной организации. Отсюда следует, что организация несет ответственность с момента, когда имущество было принесено гражданами в помещение, независимо от того, знала ли организация, что имущество находилось в помещении, в каком количестве, какова его стоимость и т. д., или нет.

Для возложения на организацию такой ответственности потерпевший должен доказать:

- 1) что у него такое имущество находилось в помещении,
- 2) что это имущество не сохранилось и 3) стоимость несохраненного имущества.

Организация освобождается от ответственности, если имущество не сохранилось в результате действия непреодолимой силы. Кроме того, организация может освободиться от ответственности полностью или частично при наличии вины самого потерпевшего в несохранности имущества. Вина потерпевшего при этом может выражаться в различных фактах его действий или бездействий — невыполнение требований в отношении хранения ключей от номера, незакрывание дверей или окон при выходе из помещения и т. д. Ясно, что виновность потерпевшего можно решить исходя из конкретных обстоятельств. Наличие вины потерпевшего должна доказать организация.

Ст. 427 не содержит никаких замечаний в отношении размера ответственности организации, в связи с чем при определении размера ответственности необходимо применить правила ст. 426. Из содержания ст. 426 выясняется, что за недостачу имущества

хранитель обязан возместить убытки в размере стоимости утраченного имущества, а за повреждение — в размере суммы, на которую понизилась его стоимость.

В некоторых случаях организация должна возместить и иные убытки. Например, если в результате пропажи костюма из номера гостиницы гражданин не может использовать заранее купленный билет на самолет и т. д.